O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

“IQTISODIYOT NAZARIYASI” KAFEDRASI

“INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMATLAR SOHASI VA TARMOQLARINI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI”

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMAN

MATERIALLARI TO‘PLAMI

2024 YIL 15 MAY

SAMARQAND

XIZMAT KO'RSATISH SOHASI: TURLARI VA IQTISODIYOTDAGI O'RNI

O'rinboyeva Yulduz Pirnazarovna – i.f.f.dok.dotsent
Abdurashidov Xurshid - BH-423 guruh talabasi
Samarqand Iqtisodiyot va Servis institute

Annotatsiya. Xizmat ko'rsatish sohasi iste'molchilarga nomoddiy tovarlarv va xizmatlar ko'rsatadigan keng ko'lamli tarmoqlarni o'z ichiga olgan zamonaviy iqtisodiyotda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Bu soha so'nggi yillarda tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda, chunki iqtisodiyot ishlab chiqarish kabi an'anaviy tarmoqlardan ko'proq bilimga asoslangan va xizmat ko'rsatishga yo'naltirilgan sanoatga o'tdi. Ushbu maqolada biz soha ichidagi xizmatlarning turli turlarini va ularning iqtisodiyotdagi o'rnini o'rganamiz.

Kalit so'zlar. Xizmat ko'rsatish, iqtisodiyot, IT, marketing, inson resurslari, biznes, xizmatlar, ta'lim, sog'likni saqlash

Kirish. Ko'pincha uchinchi darajali soha deb ataladigan xizmat ko'rsatish sohasi butun dunyo bo'ylab zamonaviy iqtisodiyotlarda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu soha jismoniy shaxslar, korxonalar va hukumatlarning turli ehtiyojlarini qondirish uchun zarur bo'lgan keng nomoddiy tovarlar va xizmatlarni o'z ichiga oladi. Sog'liqni saqlash va ta'limdan tortib, mehmonxona va moliyagacha, xizmat ko'rsatish sohasi iqtisodiyotning dinamik va tez rivojlanayotgan qismidir. Xizmat ko'rsatish sohasining ahamiyatini va uning kengroq iqtisodiy landshaftdagi o'rnini tushunish bugungi o'zaro bog'liq global bozorlarning murakkabliklarini tushunish uchun kalit hisoblanadi. Xizmat ko'rsatish sohasi zamonaviy iqtisodiyotlarda hal qiluvchi rol o'ynaydi va iqtisodiy o'sish va yangi ish o'rinlari yaratishning muhim omili sifatida ishlaydi. Sanoat yoki qishloq xo'jaligi tarmoqlaridan farqli o'laroq, xizmat ko'rsatish sohasi nomoddiy bo'lib, moddiy tovarlar emas, balki xizmatlar ko'rsatishni o'z ichiga oladi.

Xizmat ko'rsatish sohasini quyidagi asosiy turlarga bo'lish mumkin: maishiy xizmatlar, professional xizmatlar, biznes xizmatlari va davlat xizmatlari va boshqalar.

Biznes xizmatlari IT, marketing va inson resurslari kabi sohalarni o'z ichiga oladi, bu esa korxonalarning yanada samarali va samarali ishlashiga yordam beradi. Nihoyat, davlat xizmatlari ta'lim, sog'liqni saqlash va davlat boshqaruvi kabi hukumat tomonidan taqdim etiladigan xizmatlarni anglatadi. Bu xizmatlar jamiyat va iqtisodiyot faoliyati uchun zarurdir.

Professional xizmatlar. Professional xizmatlar huquq, buxgalteriya, konsalting va muhandislik kabi turli sohalardagi mutaxassislar tomonidan taqdim etiladigan keng ko'lamli ekspert bilim va ko'nikmalarini o'z ichiga oladi. Ushbu xizmatlar ixtisoslashgan tajribaga intilayotgan korxonalar va jismoniy shaxslar uchun zarurdir.

Chakana savdo va mehmondo'stlik xizmatlari. Chakana savdo va mehmondo'stlik xizmatlari iste'molchilarning ehtiyojlari va afzalliklarini

qondirib, chakana savdo, restoranlar, mehmonxonalar va turizm kabi sohalarda mahsulot va xizmatlarni taklif qiladi. Ushbu xizmatlar mijozlar tajribasi va qoniqishini oshirishga qaratilgan.

Moliyaviy xizmatlar. Moliyaviy xizmatlar pul va aktivlarni boshqarishni osonlashtiradigan bank, investitsiya, sug'urta va boshqa moliyaviy faoliyatni o'z ichiga oladi. Ushbu xizmatlar jismoniy shaxslar, korxonalar va hukumatlar uchun moliyaviy operatsiyalarni samarali amalga oshirish uchun juda muhimdir.

Sog'liqni saqlash va ijtimoiy yordam. Sog'liqni saqlash va ijtimoiy yordam xizmatlari muhtoj shaxslarga tibbiy yordam, sog'lomlashtirish xizmatlari va ijtimoiy yordam ko'rsatadi. Bu xizmatlar aholi farovonligi va hayot sifatini oshirishga xizmat qilmoqda.

Maishiy xizmatlar. Maishiy xizmatlar bizning hayotimizni yanada qulay va qiziqarli qilish uchun mo'ljallangan. Maishiy xizmat, aholiga maishiy xizmat koʻrsatish — aholiga noishlab chiqarish va ishlab chiqarish xizmati koʻrsatish sohasining bir qismi. Maishiy xizmat kishilarning kasbiy va ijtimoiy-siyosiy faoliyatiga bogʻliq boʻlmagan xolda moddiy hamda maʼnaviy ehtiyojlarni bevosita qondirish boʻyicha amalga oshiriladigan ijtimoiy-tashkiliy usullar va shakllar bilan tavsiflanadi.

Iqtisodiyotdagi o'rni. Xizmat koʻrsatish sohasi koʻplab mamlakatlarda iqtisodiy faoliyatning salmoqli qismini tashkil etib, YaIM oʻsishi va bandlik imkoniyatlariga hissa qoʻshadi. Uning xilma-xil xizmatlari jamiyatning rivojlanayotgan ehtiyojlarini qondiradi, turli sohalarda innovatsiyalar va samaradorlikni oshiradi. Sanoat yoki qishloq xo'jaligi tarmoqlaridan farqli o'laroq, xizmat ko'rsatish sohasi nomoddiy bo'lib, moddiy tovarlar emas, balki xizmatlar ko'rsatishni o'z ichiga oladi.

Mamlakatimizda xizmatlar sohasining oʻrni. Mamlakatimizning Yalpi ichki mahsulotining ulushida xizmatlar sohasining ulushi kattadir.

(трлн.сўмда)

Jumladan, 2022-yilda qabul qilingan "Xizmatlar sohasini qoʻllab-quvvatlashga oid qoʻshimcha chora-tadbirlar toʻgʻrisida" gi Prezident qarori sohada kichik korxonalar va mikrofirmalarni imtiyozli kreditlash, imtiyozli soliq stavkalarini joriy etish, yangicha xizmat turlarini tashkil etish yuzasidan infrastrukturalarni yaxshilash hamda tadbirkorlarni moliyaviy qoʻllab-quvvatlash orqali xizmatlar xajmini yanada kengaytirish uchun ragʻbat boʻlmoqda.Olib borilgan chora-tadbirlar natijasida yalpi ichki mahsulot hajmi

joriy yilning I yilligida 469,6 trln. so‘mni tashkil etib, o‘tgan yilning mos davriga nisbatan 5,6 foizga o‘sdi.

2023-yilning yanvar-iyun oylari yakunlariga ko‘ra, YAIM tarkibida katta bo‘lmagan o‘zgarishlar kuzatilgan bo‘lsada, YAIM (YAQQ) tarkibida xizmatlar sohasining ulushi 44,1 % dan 47,1 % ga oshganini ko‘rishimiz mumkin.

YAIMning boshqa tarmoqariga nazar tashlaydigan bo‘lsak, jumladan, qishloq, o‘rmon va baliqchilik xo‘jaligining ulushi 20,9 % dan 20,1 % ga, sanoatning ulushi 28,0 % dan 26,3 % ga, qurilish tarmog‘ining ulushi 7,0 % dan 6,5 % ga kamaydi.

1-jadval.(mlrd. so‘m)

	2018-yil	**2019-yil**	**2020-yil**	**2021-yil**	**2022-yil**	**2023-yil**
1.Xizmatlar	151 512.6	192 929.1	223 049.8	272 109.1	347 972.9	437 822.2
1.1.Savdo, yashash va ovqatlanish bo’yicha xizmatlar	26 510.1	32 179.7	36 6628	46 750.0	58 020.3	72 382.4
1.2.Tashish va saqlash, axborot va aloqa	30 095.3	36 028.6	38 313.1	47 934.3	60 027.1	77 833.1
1.3.Boshqa xizmat tarmoqlari	94 907.3	124 720.8	148 073.9	177 424.8	229 925.5	287 606.7

Xulosa. Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, xizmat ko'rsatish sohasi aholi va korxonalarning kundalik faoliyatida qo'llab-quvvatlovchi qimmatli xizmatlarni taklif etib, iqtisodiyotda muhim o'rin tutadi. Soha ichidagi xizmatlarning har xil turlarini tushunish uning ahamiyati va iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini yoritib beradi. Iqtisodiyot rivojlanishda davom etar ekan, xizmat ko'rsatish sohasi barqaror o'sish va farovonlikni ta'minlovchi dinamik va muhim tarkibiy qism bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan badiiy adabiyotlar

1. Pirnazarovna, U. Y. (2024). THE THEORETICAL FRAMEWORK FOR MUSEUM TOURISM DEVELOPMENT. International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING, 4(2), 355-358.

2. Pirnazarovna, U. Y. (2024). THE IMPACT OF MUSEUM TOURISM ON ENHANCING QUALITY OF LIFE. International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING, 4(2), 359-363.

3. Pirnazarovna, U. Y., & Ismatjonovna, U. M. (2023). SOCIO-ECONOMIC IMPORTANCE OF THE SERVICE SECTOR. JOURNAL OF ECONOMY, TOURISM AND SERVICE, 2(6), 1-6.

4. Pirnazarovna, U. Y. (2020). The role of tourism in shaping the quality and standard of living of the population. Academy, (2 (53)), 13-15.

5. Pirnazarovna, U. Y., & O‘G‘Li, A. S. H. (2019). The role of tourism services on raising the living standards of the population. Вопросы науки и образования, (18 (65)), 27-30.

6. Urumbaeva, Y. P., & Raximberdiyev, T. (2023). COMPREHENSIVE ANALYSIS OF POPULATION INCOME LEVELS. JOURNAL OF ECONOMY, TOURISM AND SERVICE, 2(11), 8-14.

7. Урунбаева, Ю. П. (2013). Хизмат курсатиш сохдси ва ахоли турмуш даражаси: узаро богликлиги ва ривожланиш истикболлари. Монография. Тошкент:«ФАН, 156.

8. Урунбаева, Ю. П. (2024). ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИНГ АҲАМИЯТИ. Ustozlar uchun, 56(1), 186-190.

9. https://m.kun.uz/news/2022/12/20/xizmatlar-sohasining-yalpi-ichki-mahsulotdagi-ulushi-oshdi

10. https://stat.uz

IQTISODIYOTNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASH OMILI

Xalikova Lola Nazarovna - Iqtisodiyot fanlari doktori
Iskandarov Mehroj- IK 423-guruh talabasi
Samarqand Iqtisodiyot va servis instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada iqtisodiyotni rivojlantirishda raqobatbardoshlikni oshirish iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashning muhimligi haqida fikrlar yoritiladi.Unda iqtisodiy resurslarning samarali foydalanish to'g'risidagi takliflar ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: ishlab chiqarish, samaradorlik, iqtisodiy resurs, xavfsizlik, rag'batlantirish, raqobat.

Raqobat tovar ishlab chiqarish va bozor iqtisodiyotining asosiy elementlaridan biri hisoblanadi. Bozor bor ekan, unda raqobat ham mavjuddir. Raqobat kishilik jamiyatining barcha jabhalariga xos. Raqobat kaysi jabhalarda olib borilishidan qati'y nazar, uning markazida inson manfaatlari turadi. Inson tabiatan o'zini, o'z manfaatlarini o'ylaydigan qilib bir yaratilgan. Har bir inson o'z imkoniyatlarini namoyon qilish, farovon hayot kechirish, kishilar o'rtasida obro'-e'tibor qozonish (kabilar) uchun harakat qiladi. Kishilik jamiyati hayotining asosiy iqtisodiy faoliyat tashkil etar ekan, demak jamiyat hayotida iqtisodiy sohalardagi raqobat asosiy rol o'ynaydi.

Dunyoning barcha mamlakatlari iqtisodiyotini qamrab olgan jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi sharoitida iqtisodiyotning barqarorligini ta'minlash, uni diversifikassiya qilish va raqobatbardoshligini oshirish mamlakat iqtisodiyotini uning tahdidlaridan himoya qiluvchi muhim omillardan bo'lib hisoblanadi.

O'zbekistonda qabul ikkilangan islohot va modernizatsiya modelini amalga oshirishda tadrijiy yondashuvni tanlanganligi islohotlarni izchil va bosqichma bosqich olib borish imkoniyatini yaratdi.

Raqobat bozor xo'jaligining eng muhim xususiyatlaridan biri bo'lib hisoblanadi. Iqtisodiyot sohasida raqobat yangi raqobatbardosh tovarlar ishlab chiqarish va xizmatlar ko'rsatish yo'li bilan o'z salohiyati va imkoniyatlarini amalga oshirish uchun sharoitlar yaratadi.